

ДЕНУМЕРАТИВИ-ІНТЕНСИФІКАТОРИ

Шпак І. О., студ. гр. ПР-71

Числівники англійської мови є самостійним незамкнутим рядом повнозначних нумеральних слів, яким притаманні специфічні семантичні, синтаксичні та словотворчі особливості. Від інших частин мови числівники відрізняються облігаторною наявністю семи нумеральності, яка є їхньою ідентифікуючою ознакою.

Числівники відносяться до одиниць високої абстракції, номінацій числа. Числівники, як носії семи числа, займають центральне місце у мовному полі кількості. У своїх витоках вони інтегрували з позначенням предметів, семантизували предметність та квантитативність. Числівники позбавилися предметності, але зберегли нумеральність у сфері квантитативного термінологічного буття.

Денумеративи — це похідні одиниці від числівників, вторинні конструювання. Серед денумеративів в основному зустрічаються іменники та прикметники.

Денумеративні конструювання утворюються, як й інші похідні слова, продуктивними та непродуктивними способами, за допомогою «вічного двигуна» іманентної системи англійської мови. Для них діючими моделями є конверсія, словоскладання. Нумеральні основи в англійській мові вживаються також у денумеративах, утворених шляхом афіксації.

Категорія інтенсивності, її особливості та засоби вираження у мові та мовленні привертають в останні десятиріччя увагу багатьох вчених. Ця категорія має властивість загальності: характеризуючи дії, предмети та ознаки, вона активно проявляє себе в семантичній структурі різних частин мови.

Категорія інтенсивності має двоїсту природу. З одного боку, вона має онтологічний статус як категорія, що лежить в рамках кількісних відносин, тобто характеризується наявністю позамовного референта. З іншого боку, отримуючи характер вибраного, вона перемикається на конотативний рівень мови і мовлення, взаємодіючи з такими суб'єктивно-прагматичними категоріями, як експресивність, емотивність, оцінність.

Частки *alone* та *only* за своєю формою співпадають з корелюючими прислівниками та прикметниками. Але вони відрізняються від них своїм значенням та синтаксичною функцією. Частки не мають повного лексичного значення, вони лише надають різні змістовні відтінки тому чи іншому слову, до якого вони відносяться, підкреслюючи, виділяючи, уточнюючи чи посилюючи його лексичне значення. Вони виконують функцію засобів вираження емотивності й оцінки.

Денумератив *alone* - похідна одиниця від словосполучення *all but one*, *only* — вторинне конструювання, секундарне відчислівникове утворення від *one + like*. Таким чином, вони набули функцій ад'єктивів та прислівників. Ці два денумеративи пройшли ще один етап розвитку, еволюціонувавши в службові слова. Виступаючи у реченні частками, вони виконують роль інтенсифікаторів, що і становить головну направленість цього дослідження.

Alone - композитне слово, що вказує на означення або предикатив. Як конверсійне слово воно тяжіє до позначень ознак процесів, дій. Та у конструкціях типу *He alone can do it* лексема *alone* не реалізує числівникове значення, а корелює із маркерами ексклюзивності, винятковості, семантизує значення відчуженості, спустошеного числа та інтенсифікації. Як частка інтенсифікатор *alone* виокремлює референт. Її можна замінити іншими словами або ж взагалі вилучити. Вона несе службове навантаження на відміну від її "старших братів" - прикметника та прислівника *alone*.

Денумеральне слово *only* утворилось шляхом словоскладання, зазнало семантичної девіації. У слов'янських мовах лексема "один" є стягнутою формою на позначення "тільки один". Сема "один" відлунується в ад'єктивах "єдиний, виключний".

Семантична девіація лексеми *only* є очевидною із сполучуваності з корелюючими словами. Її омонімічність знімається частиномовною віднесеністю до ад'єктивних або адвербіальних одиниць, або ж службових частин мови.

Денумератив *only* зазнав переходу від однієї частини мови в іншу: із іменника в прикметник, із прикметника - в прислівник, із прислівника - в частку. Виступаючи у якості частки, *only* уточнює, інтенсифікує ознаку предметів, дій або ознак.

Основи числівників у словотвірній парадигмі проходять девіацію від позначеного морфемою числа до квалітативних оцінок та спустошеної семи нумеральності. Семантична девіація числівників проявляється на просторах денумерального конструювання у послідовності: ад'єктиви → прислівники → службові слова. Подібна тенденція прослідковується в денумеративах *alone* та *only*, які, виступаючи в ролі часток, виконують у реченні інтенсифікуючу функцію.

1. Арутюнова Н. Д. Проблема числа // Логический анализ языка. Квантитативный аспект языка / Отв. ред. Н. Д. Арутюнова. - М.: Индрик, 2005. - С.5-21.
2. Матвеева Т. В. Лексическая экспресивность в языке. - Свердловск: УрГУ, 1986. - 91 с.

3. Швачко С. А. Адъективные аспекты порядковых денумеративов // Вісник Хар.нац. ун-ту ім. В. Н. Каразіна. - 2000. - № 471. - С. 292-299.
4. Швачко С. О. Квантитативні одиниці англійської мови: перекладацькі аспекти - Навчальний посібник. - Вінниця: Нова книга, 2008. - 128 с.

Наук. кер. – Швачко С. О., *д-р філол. н., професор СумДУ*